

ХРОНІКА

О.Б.ШЛЯХОВ (Дніпропетровськ)

ІІІ НАУКОВІ ЧИТАННЯ, ПРИСВЯЧЕНІ ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА А.М.ЧЕРНЕНКА «ПИТАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТА РОСІЇ»

Захід, присвячений пам'яті професора А.М.Черненка, відбувся 28 квітня 2011 р. у Дніпропетровському національному університеті імені Олеся Гончара. Участь у ньому взяли близько 30 науковців та аспірантів із різних вищих навчальних закладів України. Матеріали наукових читань охоплювали досить широкий тематичний спектр із проблематики, пов'язаної з виникненням та діяльністю політичних партій у Наддніпрянській Україні, українською та російською політичною еміграцією й різними аспектами суспільно-політичного життя України та Росії в умовах системних трансформацій другої половини ХІХ – початку ХХІ ст. Означена тематика, що характеризується актуальністю поставлених питань, розкривалася із залученням широкого кола різноманітних за походженням і типологією історичних джерел.

Зі вступним словом до учасників читань звернувся проректор ДНУ, д-р іст. наук *В.В.Іваненко*, який підкреслив вагомий внесок знаного українського вченого та педагога професора А.М.Черненка (1926–2000 рр.) у розвиток історичної науки.

На пленарному засіданні було заслухано вісім доповідей. Так, д-р іст. наук *О.Б.Шляхов* у своєму виступі зупинився на особливостях становлення буржуазії в підросійській Україні, стереотипах її поглядів та соціальної поведінки на початку ХХ ст., партійно-політичних уподобаннях. Було підкреслено нездатність у той час верстви підприємців висунути програму суто буржуазних реформ, а отже, і стати рушійною силою оновлення суспільства, важливим чинником політичного та економічного життя. У доповіді д-ра іст. наук *О.І.Савченка* розглянуто українську періодику соціалістичного напрямку, яка видавалася в Канаді в роки Першої світової війни, проаналізовано основні публікації на шпальтах цих газет та вказано на їх антивоєнну спрямованість.

Д-р іст. наук *О.П.Сарнацький* та канд. іст. наук *В.В.Кузьменко* зупинилися на боротьбі каральних органів царизму з українськими політичними партіями Наддніпрянщини, розкрили, яким чином вони поєднували у своїй діяльності різноманітні шляхи отримання інформації, зокрема використання перлюстрації. Питання висвітлення в науковій літературі та у публіцистиці діяльності В.І.Леніна порушив канд. іст. наук *С.І.Поляков*, наголосивши, що постать лідера більшовиків залежно від ідеологічної та політичної кон'юнктури оцінюється до цього часу багато в чому тенденційно. Д-р іст. наук *Є.І.Бородін* у своїй доповіді проаналізував процес формування молодіжної політики в Україні в 1991–2010 рр., розвиток її

законодавчих засад, розкрив основні складові механізму реалізації, узагальнив та осмислив історичний досвід нашої держави в цій царині.

У виступах кандидатів історичних наук *В.Ю.Пушкіна* та *А.О.Гусака* основну увагу було приділено непересічній постаті професора А.М.Черненка, відзначено його роль у розбудові історичного факультету ДДУ в 1970–1980-х рр., підкреслено талант науковця та педагога, організаторські й ораторські здібності цієї надзвичайно яскравой людини.

Далі розгорнулася робота у секціях. На першій секції було обговорено доповідь канд. іст. наук *Т.Ф.Литвинової*, присвяченої дворянству Лівобережної України та його внеску у підготовку селянської реформи 1861 р. Цікавим в інформативному плані був і виступ канд. іст. наук *О.В.Дяченко*, який стосувався постатей відомих українських діячів О.Я.Кониського та М.В.Лисенка, їх ролі у створенні духовного гімну України.

Канд. іст. наук *Г.М.Книш* проаналізував, яким чином у програмах перших українських політичних партій наприкінці XIX ст. висвітлювалося національне питання. На проблемах формування в Швейцарії у XIX – на початку XX ст. центру російської політичної еміграції зупинився канд. іст. наук *Ю.І.Коломосць*. Ідеологічному обґрунтуванню та практиці застосування терористичної боротьби членами РСДРП наприкінці XIX – на початку XX ст. присвятив свій виступ канд. іст. наук *О.О.Чепурко*.

Кандидати історичних наук *Ю.В.Берестень* та *О.Л.Левін* висвітлили участь німецьких колоністів та менонітів Півдня України у виборах до I Державної думи Російської імперії, зупинилися на пошуках ними своєї політичної ідентичності. Своєю чергою, думській та позадумській діяльності депутатів-більшовиків у IV Державній думі присвятила своє повідомлення канд. іст. наук *І.М.Ковальська-Павелко*.

Питання особливостей діяльності російських лівих соціал-демократів напередодні та в роки Першої світової війни з'ясували у своєму виступі канд. іст. наук *В.І.Мороз* та *М.В.Рошко*. Аспірант *Є.П.Назарова* приділила увагу діяльності політичних партій, які створювалися національними меншинами Півдня України в 1914–1917 рр.

Низка доповідей та повідомлень, представлених на другій секції, стосувалася питань реформ і революцій в історії українського й російського суспільства. Так, із повідомленням, яке охоплювало питання продовольчої політики влади в період революції та громадянської війни в Україні (1917–1920 рр.), виступив д-р іст. наук *О.В.Михайлюк*. Привернув увагу присутніх виступ канд. іст. наук *В.Я.Яценка*, який висвітлив участь політичних партій у муніципальній кампанії в Катеринославі влітку 1917 р. Логічним його продовженням було повідомлення канд. іст. наук *В.П.Бурмаги*, присвяченого особливостям виборам до рад на Катеринославщині в 1924–1925 рр. Своєю чергою, аспірантка *В.С.Лавренко* зупинилася на участі пересічних представників російської еміграції першої післяреволюційної хвилі у політичному житті європейських країн. Питання політичних репресій щодо Української православної церкви у 1917–1938 рр. висвітлив ст. наук. співроб. *В.М.Кузеванов*.

Серед повідомлень, заслуханих на другій секції, особливий інтерес викликала доповідь канд. іст. наук *В.М.Мороко*, який порушив питання непарадних сторінок Великої Вітчизняної війни, у тому числі тих, що стосувалися оборони запорізького Подніпров'я. Політико-господарські компанії хрущовської доби в українському селі, зокрема співвідношення їх намірів та результатів, проаналізував д-р іст. наук *О.Ф.Нікілев*.

Ще декілька доповідей було присвячено суспільно-політичному розвитку незалежної України. Так, канд. іст. наук *І.О.Кривий* приділив увагу процесам українського державотворення, зупинившись на характері наукових дискусій, які відбуваються з цього приводу у вітчизняній історіографії. Канд. іст. наук *В.В.Мороко* у своєму виступі висвітлив вплив фінансово-промислових груп на партійне будівництво в Україні, а ст. викл. *Б.С.Павловський* зупинився на стереотипах поглядів та соціальної поведінки населення, які історично склалися в різних регіонах нашої країни.

Усі виголошені доповіді, які містили чимало нових методологічних підходів та висновків, викликали зацікавлене обговорення учасників читань, спонукали до серйозної фахової дискусії, яка, зрештою, засвідчила прагнення дослідників відійти від усталених схем та стереотипів у висвітленні проблем суспільно-політичного розвитку України та Росії в новий та новітній час, їх інтерес до вивчення актуальних питань політичної історії, готовність до поглиблених наукових пошуків на зазначених напрямках.